

HEIMIR

III. árgangur

WINNIPEG, 1906.

5. blað.

Hin heppilega afstaða Unitara.

ÚR FYRIRLESTRI EFTIR

PROF. FRANCIS C. CHRISTIE.

þýtt af G. Arnasyni.

„Af öllum villum eru spádómsvillurnar almennastar“, sagði George Eliot. Jafn áhættusöm, ef til vill, er tilraun manns að líta yfir sinn eigin tíma og virða fyrir sér stærð og þýðingu einhverrar hreifingar. Eg hef verið beðinn um að tala um afstöðu hinna úнитарisku trúarbragða á meðal hreifinga tímans, og þrátt fyrir öll vandkvæði á því að skilja til fulls allar hinar mörgu hreifingar og stefnur er það mál snerta, hef ég tekið að mér að gera það. Ófullkominn skilningur er betri en enginn skilningur, og er spor í áttina til fullkomins skilnings. Eg er þess vegna fús á að leggja fram minn ófullkomna skilning á málefni því, sem að eins verður ljóst þegar menn geta litið til baka til nútímans, sem afmarkaðs tímabils í sögunni.

Það er öllum ljóst, að vonir vorar og hugsjónir eru stærri heldur en tala fylgjenda vorra. En þegar vér horfum til baka yfir söguna, þá höfum vér mikla ástæðu til að láta fylgjendafjöldann liggja oss í léttu rúmi. Þeir sem að mannkynið virðir mest og dýrkar í sögu siðfræðis og trúarbragða, hafa æfnilega verið í minni hluta á sínum tíma, og víðtæk rannsókn á mannlífni sýnir oss að framfarasporin hafa aldrei verið samtaka hreifing fjöldans, heldur einstaklingsins eða hinna fáu, sem hafa breytt út frá hinu vanalega. Á hvaða tíma sem er hafa hinir lítt hugsandi og fastheldnu getað talið sig í meiri hlutanum. Hinir orþódoxu mótmælendur, sem benda á hvað vér

únitara séum fáir, mundu hafa litla ánægju af útkomunni, ef þeir bæru sjálfa sig saman við Buddhatrúarmenn. Aðalatriðið er, að vera vissir um, að vér höfum sannleikann, og ef vér höfum þá trú, að mannkynið muni að síðustu læra að fylgja sannleikanum, þá megum vér vera vissir um, að á síðari tímum verður litíð á vörn smáa hóp með mikilli virðingu. Vinur minn einn, sem ekki er únitari, sagði einu sinni við mig, að únitara væru brautryðjendur í trúarbrögðum. Og hver mundi ekki vilja vera brautryðjandi? Mér fanst liggja í orðum vinar míns öfundar-blandin löngun til að ryðja braut í andlegum skilningi. Hið merkilega er, að í andlegum efnum, svo sem listum, vísindum og trúarbrögðum eru það brautryðjandinn og flokkur hans að eins, sem mikils eru virtir á síðan, þegar litíð er til baka, þá eru allir nema þeir skoðaðir sem eftirstöðvar eldri tíma, sem mál-svarar gamalla skoðana. Hin nýja andlega hugsjón brautryðjandans er skoðuð sem tákn tímans og hin ráðandi stefna, vegna þess hún var ný hreifing á framfarabraut mannkynsins, er afmarkaði sinn tíma frá hinu eldra.

Mr. Claude Phillips hefir nýlega sagt, að það sem mest hafi einkent níttjándu öldina hafi verið ný sannleiks hugsjón, dæmikið í ótraudri einlægni og óeigingjarnri samhygð. Þetta letur líkt í eyrum og að hann væri að tala um trú únitara með sínu einlægu og ótraudu afneitun allra fjötrandi erfðakenninga og sína veglegu mannúð í siðferðismálum. Ef til vill getum vér þá hrósað oss af því að únitara trúin, þrátt fyrir fáa fylgjendur, hafi verið stefna sú, er mest einkendi trúarlíf níttjándu aldarinnar. Það er því meiri ástæða til að vitna til þessa menningarfræðings, þar sem hann segir seinna að liðna öldin hafi verið eftirtektaverð fyrir maundómsdýrkun sína og óþreytandi tilraun til að finna í mannum, hversu bágborið sem ásigkomulag hans kann að hafa verið, ímynd hinnar hæstu tilveru. Þar vissulega höfum vér hina háfleygu hugmynd Channings um göfugleik manneðlisins. Þar vissulega höfum vér hina únitarsku afneitun gömlu kenningarinnar um gjörspilt eðli mannsálarinnar og algjört vonleysi ástand nema fyrir utan að komandi guðdómlega náð, sem framkvæmdi á sálunni hið svokallaða

„heilaga ofbeldi“.) Það er þannig samræmi á milli hinnar hæstu nútíðar hugskoðunar um mannlífð og trúarsetninga þeirra er einkenna nútíðar framfara-hreifingu vora í trúmálum. Eg segi trúarsetningu þeirra er einkenna, því að Ný-Englands frjálslyndisstefnan byrjaði ekki sem kenning um guðdómlega einingu, heldur sem manneðlis kenning. Hin einkennilega og óumbreytanlega grundvallarskoðun vor, er viðurkenning hinna hæstu andans hæfileika mannsins. Það er sú skoðun, sem hefir leyst oss frá hinni hræðilegu kenningu um guðlegt hatur til syndugra manna, eins og það var prédikað af Edwards*) og fylgjendum hans. Það er sú skoðun, sem hefir gert oss fært að skilja og halda fram hinni háleitustu staðhæfingu hins sögulega Jesú um guðlegt faðerni allra manna. Það er sú skoðun, sem hefir leyst oss frá þröngum og hjátrúarfullum hugmyndum um ósjálfráðar opiaberanir, er mannlegum vitmunum væru ofvaxnar. Það er sú skoðun, sem hefir komið oss til að líta með samhygd og góðvild á öll trúarbrögð heimsins, hverju nafni sem þau nefnast. Það er sú skoðun, sem hefir gert oss fært að hafa trú í samræmi við menningarlega og félagslega framför, það er sú skoðun, sem hefir hjálpað oss til að líta á Jesú sem einn af hinum mestu andans mönnum mannkynsins, og auðgast af hans trúarlegu andagift og áhuga, án þess að gera hann að meira en manni. Aðalkenning vor um eðlisfar og hæfileika mannsandans heldur því fram, að hann sé svo skyldur því guðdómlega, að í hverjum góðum verknaði sé hann meðtakandi guðlegs lífs, svo skyldur guði, að í hugsjóninni, sem felst í samlíkingunni um guðs faðerni, sé opinberun þess guðs, sem oss hefir skapað. Frá þeirri kenningu held eg því fram, að alt annað, sem vér únitarar trúum, fylgi sem bein afleiðing. Það, sem að skilur oss frá hinum orþódoxu trúarbrögðum, er grundvallaratriði—það er spurningin um samband mannsandans við guð. Að vissu leyti má segja, að vér höldum því fram um alla menn, sem að eldri kyrkjurnar hafa tak-

*) „Holy violence“ var kallað afturhvarf án tilverknaðar mannsins á meðal amerískra afturhvarfs prédikara.

*) Jonathan Edwards nafnkendur afturhvarfs prédikari í Bandaríkjunum.

markað beinlínis við Jesús einan. Fyrir hann hafa þær haldið fram fullkomnum skyldleik og sambandi hins guðdómlega og hins mannlega, en þær hafa stjórnað svo mjög af efablöndnu vantrausti á manneðlinu, að þær hafa neitað því að menn getu alment staðið í samskonar sambandi við guð og Jesús. Og jafnvel viðvíkjandi honum var sama vantraustið ríkjandi, svo að manndómur hans var skoðaður sem algjörlega hverfandi í guðdómnum. Eg vil benda á að alstaðar á meðal mótmælenda í trúarbragðaheiminum fer nú fram söguleg gagnrýn endurskoðun á kenninga kerfunum, og að þessi atar þýðingarmikla sögulega rannsókn er að leiða í ljós þann sannleik, að Jesús var ekki gerður að guði vegna trúarlegra hugsjóna eða vísindalegrar grannskoðunar á eðli hans sjálfs, heldur vegna blandaðra sögulegra tilhneiginga. Kenningin um guðdóm hans hefir þar ekkert óháð og varanlegt gildi, heldur að eins þýðingu, sem stendur í sambandi við sögulega viðburði, og sem hlýtur að hverfa um leið og kringumstaður þær, er hún hófst og hefir viðhaldið undir, hverfa. Trúarleg sannfæring getur ekki haldið áfram að grundvallast á því, sem er sögnlega öðru háð og undir tilviljun komið, og trúarbrögð nútímans eru þess vegna farin að kannast við, að hið innra eðli kristindómsins felist ekki í hugmyndunum um náttúru Krists, sem svo lengi hefir verið gert að aðalatriðum í kristnum trúarbrögðum. Einu sinni gerði rómverska keisaraveldið sameiginlega afneitun þrenningarkenningarinnar að útleðarsök; nú er alvanalegt á meðal mótmælenda, að kenning þessi sé annaðhvort varin með afsökunum, eða þá alls ekki á hana minnst. Eg skal nú fara yfir helztu atriðin í sögu þessarar kenningar.

Af sögunni er það ljóst, að í kringum árið 200 var skoðunin, sem nú er kölluð „orþodoxía“ að eins fárra manna skoðun. Látum oss takmarka athuganir vorar við Róm að eins. Þar keptu þrjár skoðanir hver við aðra. Í fyrsta lagi var þar einlægur og vel upplýstur flokkur kristinna manna, sem blátt áfram skoðaði Jesús sem mann, sem hefði vald til að gera mikla hluti og kenna mikinn sannleik, sem væri gæddur sérstökum andlegum krafti frá guði. Heilagur andi var í þeirra augum

Ópersónulegur guðlegur kraftur, sem Jesús meðtók í skírnni, og áframhaldandi gjöf guðlegs máttar reisti hann frá dauðum. Saga Jesú var í þeirra augum saga góðs manns, sem var sérstaklega af guði studdur, og þeirra hugmynd var að hver trúaður maður meðtæki hið sama guðlega afl í skírnni og að lokum sömu upprisu. Jesús var að eins sá fyrsti af mörgum, en hann var skoðaður sem maður.

Eftir 190 voru þeir sem þessa skoðun höfðu ekki álitnir vel kristnir í Róm. Þeir voru gerðir rækir úr kyrkjunni af hinum rómverska byskupi. Fyrir hvaða ástæður? Fyrir ástæður, sem vér myndum nú kalla orþódoxar? Langt frá því. Tveir hinir næstu byskupar í Róm, Victor (189—190) og Zephyrinus (199—217) aðhylltust aðra skoðun, sem nefnd var „Modalismus“. Samkvæmt þeirri skoðun var Jesús umhugsunarlaust gerður að guði. Þjóð, sem var von við að gera höfðingja sína að guðum og var vel kunnug heiðnum sögnum, um holdtekju guða, fann enga erfíðleika á því, heldur þvert á móti hafði sterkar hvatir þess að taka Jesús upp í guða tölu. Að eins til að bjarga eingyðis trúnni í orði kveðnu geiðu þeir Jesús og guð að hinni sömu persónu. Faðir og sonur voru að eins nöfn á tveimur háttum eða framkomum guddómsins. Jesús var guð í holdinu, niðurstigian til jarðarinnar í mannsmynd. Mann-dómur Jesú var að eins hinn mannlegi líkami hans. Í tuttugu og átta ár aðhylltust hinir rómversku byskupar þessa í eðli sínu heiðnu skoðun, þó að hinn hópurinn, sem eg áður nefndi, hefði sína eigin kyrkjustofnun og byskup. Árið 217 varð Callistus byskup aðalflokksins. Hann hafði aðhyllt skoðun modalista, en hann mætti nýrri mótspyrnu frá nokkrum, sem aðhylltust þriðju hugmyndina. Þessi þriðja hugmynd var fyrsti vísirinn til stefnu þeirrar, er síðar var kölluð orþódoxía. Það var skoðun þeirra manna, sem hugsuðu sér heiminn sem heimspækislega ráðgátu. Hvernig átti að útskýra fjölda takmarkaðra og skilyrðum bundnra hluta frá hinu eina takmarkalaus? Þessir menn réðu fram úr spurningunni með tilhjálp hugmynda- ar er átti upptök sín í grískri heimsspeki og hafði þroskast hjá Alexandríu-Gyðingunum, fráskilin hinni kristnu hreifingu og

jafnvel á undan henni. Það var hugmyndin, að frá hinni takmarkalausú óþekkjanlegu veru hefði útgengið hugsun er varð að orði, sem átti að vera annar persónuleiki guðdómsins, hinum undirgefnum. Þessi starfandi hugsun eða „logos“ (orð) hafði skapað heiminn og mennina. Þessir heimspekingslegu fylgjendur kristindómsins vildu stofna eingyðistrú, saunaða með opinberunum, og þeir héldu því fram, að hinn undirgefni „logos“ persónuleiki guðdómsins hefði fyllilega komið í ljós í Jesú. Að kalla Jesú Messía Gyðinga hefði enga þýðingu í Róm eða Kartago, að kalla kenningu hans „logos“-kenningar gaf þeim sæti meðal hinna hæstu opinberana í hinum takmarkaða heimi, samkvæmt hugmyndinni um uppruna heimsins og stjórn. Til að sætta þá, sem fylgdu þessari skoðun fast fram gaf Callistus byskup árið 217 nokkuð eftir með varkárni. Hann notaði orðið „logos“ og notkun hans á því staðfesti þá hugmynd um Krist sem var styrkt af hinum hæstu vísindalegum og heimspekislegum hugmyndum um heiminn á meðal mentaðra kristinna manna. Frá þeim tíma voru hin miklu áhrif rómversku kyrkjunnar þessari „logos“-kenningu í vil, sem skoðuðu Jesús sem mannlega opinberun, eða holdgun, ekki guðs sjálfs, ekki hins takmarkalaus guðs, heldur hins annars og undirgefna persónuleika guðdómsins, sem var gert ráð fyrir að væri nauðsynlegur til að ráða fram úr gátunni um uppruna hins marga takmarkaða frá hinu eina takmarkalaus. Þessi „logos“-skoðun vann sigur um 270 yfir hinum eldri skoðunum um Jesús sem mann með guðlegri aðstoð. Þá var byskup einn frá Antioch fordæmdur fyrir skoðun, sem kalla mætti únitariska skoðun, og heidinn rómverskur keisari gaf þann úrskurð, að eignir kyrkjunnar í Antioch skyldu tilheyra þeim sem væru viðurkendir að vera kristnir af byskupinum í Róm. Eftir það voru orð og talshættir „logos“-kenningarinnar settir inn í hinar einföldu skírnarjárnningar kyrkjunnar og undirstaðan var lögð fyrir þroskun trúarsetninga þeirra, er komust á sitt hæsta stig á kyrkjuþinginu í Chalcedon 451, sem er hin rétta orpodoxía kristnu sögunnar. Það er engin þörf á að fara lengra út í sögu þessa, eða skýra frá breytingum þeim og leiðréttingum, sem gerðar voru. Það

nægir að benda á, að öll hin orþódoxa skoðun á Kristi og þrenningarhugmyndin, frá sjónarmiði þess sem söguna les, var hægfara vinningur einnar skoðunar yfir að minsta kosti tveimur öðrum, og að sú skoðun, er ofan á varð, var í rauninni afleiðing af vissri útskýringu á alheiminum, sem nú finnur engan vísindalegan eða heimspekislegan stuðning. Frá því fyrsta hefir frjálslýnda trúin verið að eyðileggja þann sigur, því hinir frjálslýndu hafa æfinlega fært fram á móti honum hina mikilíffenglegu heimspeki nútíðarinnar, sem leitast við að útskýra heiminn án þess að taska einingu guddómsins. Hún finnur enga þörf á því að framsetja þessar tvær hugmyndir um guð yfir heiminum og guð í heiminum sem tvær persónur í guði. Enn fremur hefir frjálslýnda trúin eyðilagt sigur gömlu heimspekinnar með því að framsetja kenningar sínar með tilhjálp trúarlegrar sálarfræði, en ekki frumspekislegum heilabrotum um alheiminn. Trúarleg sálarfræði fæst að eins við hið leyndardómsfulla samband manna við guð og hjálp þá, sem það veitir í gegnum dyrkun og tilbeiðslu, sem er algjörlega frábrugðin yfirskilvitlegum hugmyndum, og á þess vegna sem trú ekkert skylt við heimsspeki þá er eðli Krists var ákveðið með. Frjálslýnda trúin kemst að réttari niðurstöðu í gegnum samanburðar yfirlit yfir önnur trúarbrögð utan kristindómsins, og í gegnum slíkan samanburð sér hún réttilega hin stórkostlegu og dýrmætu áhrif Jesú. Í gegnum söguna sér hún þann, sem vegna þess að hann elsaði réttlæti og hataði ranglæti, hafði sannari frið og fögnuð heldur en allir hans samtímismenn, þann sem sýndi hið siðferðislega persónugildi mannsins í hverri þraut og gaf lífinu þýðingu og háar hvatir, þýðingu hins fullkomnasta mannlífs og hvöt til kærleikans og hins góða.

Þessi sögulega rannsókn á kristskeningunni, sem var tekin upp snemma og hefir lifað lengi sem arfleifð og sögusögn, hefir leitt í ljós hvað ófrumleg kenning sú er og hversu skamt í rauninni hún nær. Rannsókn þessi er yfir höfuð að tala starf manna, sem ekki eru taldir að tilheyra oss únitörum. Hún er starf fræðimanna á Þjóðverjalandi, Frakklandi og Hollandi, er blátt áfram eru frjálslýndir meðlimir kyrkna, er ekki hafa sem

kyrkjur tekið upp afstöðu únitara, starf þeirra er miklu fremur óháð staðfesting únitarátrúarinnar, heldur en yfirlýsing hennar sjálfrar. Undir leiðsögu svo fráþærra fræðimanna eru mót-mælanda trúarbrögðin yfir höfuð í óvissri og breytingarhættu afstöðu. Spurningin er: Hvaða afstaða verður tekin þegar að „logos“-erfðakenningin verður lögð niður? Verður það gamla „Modalista“-skoðunin, sem neitaði manndómi Jesú að hold-tekjunnni einni undantekinni? Það væri að skilja manninn enn þá meira frá guði, heldur en orþódoxíau nokkru sinni gerði, og samt sem áður er þessi afstaða hálf-ógreinilega tekin af slíkum mönnum, sem Lyman Abbott. En svo lengi sem trú er til, mun hún æfinlega hafa tilhneigingu í áttina til sinnar fyrstu myndar. Vér megum vera vissir um, að eftir því sem menn komast lengra í því að leggja hreinskilnislega niður hinar fjötrandi hugmyndir, sem voru lagðar á hinn upphaflega einfaldleik kristindómsins, þá mun hann hverfa aftur til þess, sem var trú Jesú og hinna fyrstu fylgjenda hans frá Galilea, og það var hin únitariska trú. Að vísu var sú trú framsett í þeirri mynd, sem átti við þann tíma hjá austrænni þjóð, en framsetning breytist hæglega. Að vísu var hún sniðin til að mata öðrum sögnlegum kringumstæðum, en grundvallarkenning hennar helst óbreytt. Það var únitarisk trú í skoðun sinni á manningum, hún var únitarisk í útskýringu sinni á eðli guðs samkvæmt mannsins hæstu hugsjón um sitt eigið eðli; hún var únitarisk í staðhæfingu sinni um einingu guðs og framsetningu þeirrar skoðunar, hún var einnig únitarisk í áhuga sínum fyrir mannlegri velferð og bróðurkærleik í lífsframferði manna, með hinni frelsandi hugsjón um samfélag góðra og kærleiksfullra barna þess föður, sem er kærleikur.

Tilgangur minn er að sýna fram á, að Unitarar hafa tekið þá afstöðu í trúmálum, sem hefir reynst að vera happasæl fyrir brautryðjendur, afstöðu, þar sem þeir geta séð leiðtoga hinna færast í áttina til sín. Hvar sem að kyrkjur únitara eru verulega þektar og hafa sýnt út á við einlægni sína í trúmálum framfylgi sannarlegs frjálsræðis og hreinskilni þá, sem er nauðsynleg fyrir öll trúarbrögð, hafa þær áunnið sér æ betur og bet-

ur hylli og samhug hinna hugsandi manna. Vér óskum eðli-
lega eftir því, að trú vor útbreiðist víða, og vér erum ekki að
ástæðulausu óþolinmóðir yfir afturhaldi því, sem kemur í veg
fyrir að margir skilja við hið gamla og úrelta, sem hefir mist
gildi sitt, og finna fult frelsi fyrir sjálfa sig í vorri trú. Þegar
eg hugsa um hvernig trú vor geti náð fljótri og mikilli út-
breiðslu, sem hin viðurkenda sanna mynd hins upplýsta krist-
indóms, þá dettur mér æfinlega í hug þrjár aðferðir, Fyrsta
aðferðin snertir oss alla, önnur snertir nokkra af oss og hin
þriðja er máske ekki á valdi neinna.

Fyrsta aðferðin til að útbreiða trú vora á meðal allra
manna er að vér finnum í henni fullnægingu trúarþarfa vorra.
Fyrsta tilhneiging vor, þegar vér brjóttum oss lausa frá ein-
hverri rangri trú, er að eins að sýna fram á villurnar í staðhæf-
ingum þeirrar trúar og þannig að ná vitsmunalegum sigri yfir
henni. En vér verðum að sýna að hin nýja trúarstefna vor
hafi eins góða, ef ekki betri, hjálp til reiðu fyrir syndir, ógæfu
og sorgir mannanna, og gamla trúin sem vér yfirgáfum. Ef eg
ekki findi að trú vor unitara virkilega fullnægir þessum sálar-
þörfum, þá mundi eg álíta hana mjög ófullkomna trú. En
mér hefir ekki reynst hún ófullkomin. Lækning allra mann-
legra sorga og meina er guð, og með því að gerast unitari öðl-
aðist eg þá fullvissu, að mín mannlega tilvera stæði í lifandi
sambandi við guð. Að hann hefði ótakmarkaðan kærleik og
mátt til þess að láta sína eigin gjöf í mínum mannlegu hæfileik-
um verða að fullum notum. Eg fékk þá vissu að hann, sem
talaði til mín í gegnum mínar eigin hugsjónir, sem veitti mér
hvatningu og uppörfun með þeim, gat fullnægt öllum mínum
þörfum, með ótakmörkuðum kærleik og samhug, og hin stöð-
uga óendanlega umhyggja var mér fagnaðarefni í blíðu og stríðu
Eg er sannfærður um, að vér allir finnum slíka fullvissu og eg
held því fram að vér ættum að birta þessa trúarvissu öðrum
með einlægum áhuga, svo enginn hafi ástæðu til að halda, að
trúarbrögð vor séu að eins hæli fyrir þá, sem efast án hinnar
andlegu huggunar og trausts, sem í öðrum trúarbrögðum sé að
finna. Og þegar vér útbreiðum þessa kosti trúar vorrar, þá

störfum vér að því að hún verði lifandi afl á meðal andlegar hreifinga nútímans.

Í öðru lagi vil eg mæla fram með meiri ábyrgðar tilfinningu gagnvart guðfræðis þekkingu. Vér ættum að álíta það skyldu vora, að halda fram með nægum lærdómi og nákvæmri gagnrýni, vísindalegri rannsókn í trúarbrögðum, sem að losi oss úr dróma gamalla venja, tilfinninga og skoðana, hin eiginlegu og þroskavænu grundvallaratriði framþróunarinnar í trú vorri. Það ætti að vera einkaréttur vor að ganga á undan með nýjar skoðanir og nýjar hugmyndir um gildi gamalla skoðana í ljósi nýrra upplýsinga. Það væri að leysa af hendi þá stærstu skyldu gagnvart meðbræðrum vorum, því þó að menn séu fastheldnir við gamlar trúarsannfæringar, þá verða þeir að komast að nýjum sannfæringum með fullgildum sannfærandi rökum, sem séu samboðin að öllu leyti hinni varkáru og íhaldsömu rannsóknaraðferð þeirra sjálfra. Það er skylda vor gagnvart þeim því vér viljum ekki frelsast einir; vér þráum eins mikið og aðrir andlegt samneyti manna. Stefna vor miðar að þeim sannleik, sem réttlætir sig sjálfur í augum allra manna. Að eins með því að vanda vitsmunalega og lærdómslega þetta starf, ummyndun hinnar almennu erfðatrúar, getum vér umflúið forlög annara smærri trúarbragða, þau forlög, að standa langt í burtu frá fjöldanum og hrópa þaðan nokkur „Shibboleths“ án nægilegra sannfærandi útskýringa.

Í þriðja og síðusta lagi vil eg benda á kringumstæður þær, sem eftirleiðis geta hjálpað til að útbreiða únitaratrúna, en sem varla eru á voru valdi. Þegar vér lítum yfir trúarbrögð gömlu landanna, þá virðist ekki framhald hinna eldri kenninga vera að þakka neinni almennri sannfæringu. Vér verðum að muna, að á Þjóðverjalandi og Englandi eru þjóðkyrkjur, og að stjórn þessara landa er í höndum hinna afturhaldssömu. Afturhald í þjóðmálum, er stendur á móti öllum breytingum í þjóðfélaginu yfir höfuð að tala, er stoð og stytta hinnar gömlu orþódoxíu, er varla gæti viðhaldist í félagslífinu án þess. Gætum vér séð fram á að í framtíðinni mundi stjórn þessara landa breytast þannig, að því fylgdi aðskilnaður ríkis og kyrkju, er eg sann-

færður um, að á meðal hinna mörgu trúarbragða hreifinga, sem af því leiddi, mundi stofnun ákveðinnar frjálsslyndrar trúarstefnu, sem vér gætum gengið í félag með, og sem mundi laus við alt ytra ófrelsi, verða hreinlega og ótvíræðilega oss fylgjandi í hugsun og framsötningu. Það er að eins hvötin til stjórnarlegrar einingar, sem bindur saman hina afturhaldssömu og frjálsslyndu í eina trúarbragðastofnun, og hvenær sem sú ástæða er burtnumin, munu menn vissulega fylgja skoðun sinni og verða samferða að eins eftir því, sem hún leyfir. Þessi hefir raunin orðið á hér í landi, þar sem kyrkjan hefir skiftst niður í marga trúflokka. Eg vil halda, að alt hið undirokaða frjálsslyndi í tveimur hinum helztu mótmælenda löndum Evrópu mundi koma fram í flokki hinna best upplýstu og áhrifamestu í félagslífinu.

Þetta, mun einhver segja, tilheyrir ekki vorum tíma, heldur framtíðinni. Það er satt, en viðvíkjandi því sem öllu öðru höfum vér skyldur, sem tilheyra nútíðinni. Það er skylda vor að verða sem víðast þektir og að hjálpa til að sameina í náið samband allar frjálsslyndis hreifingar, sem nú hafa þrek til að standa á móti ónáð valds og tízku. Vér höfum nú þegar byrjað á því, vér höfum stigið út úr einangrunar ástandi voru og erum að koma á fót sambandi á milli allra frjálstrúaðra manna, hvar í heiminum sem þeir eru. Árið 1900 á ársfundi hins ameríska unitarafélags í Boston var mynduð miillþjóðanefnd unitara og annara frjálstrúarmanna til að sjá um slíka sameiningu. Síðan hafa fundir verið haldnir, þar sem menn hafa mætt frá flestum löndum Evrópu, Ameríku og víðar, til að ræða saman trúmál. Hver veit nema að slík persónuleg viðkyning manna, er í sameiningu aðhyllast hinar sömu siðfræðis og trúarskoðanir geti haft mikil áhrif. Vissulega eru þeir hið mesta fagnaðar-efni fyrir oss, þeir sýna öllum, að vér úнитарar hér erum ekki einskorðaðir við þetta land, heldur að skoðun vor og trú er það sem að skynsamlega hugsandi menn allra landa leita að í trúmálum, að þau eru móttækileg öllum mönnum og eru því bezta og göfugasta í manneðlinu sjálfu svo sámkvæm, að þau ná út fyrir öll takmörk þjóðernis og tungumála.

Hin nýja trú.

EFTIR

STEFÁN SIGFÚSSON.

Vér fáum eigi betur séð en mál sé til komið, að löndum vorum alment verði gert ljóst hvað meint er með þessari hinni „nýju trú“, þar sem um hana er allmikið að finna í hinum ýmsu tímaritum hins mentaða heims. Það er ekki til neins þó að gamlir guðfræðingar og eftirlegu klerkar hristi sig og gretti framan í fólkið, þegar þetta og þessu líkt er nefnt; gremju-skjálftinn er máttlaus og gretturarnar bara til aðhláturs. En það skal þegar hér framtekið að útlistun þessarar svonefndu nýju trúar er ekkert voðaspil, og það mun hver verða óskemdur af að heyra hana, hvaða flokki sem hann tilheyrir, því þessi nýja trú er barn og fóstur vísinda hins mentaða heims, sem hverjum óbrjáluðum manni ber að elska og virða og reyna að kynnast eftir megni.

Það hafa nýlega verið uppi hjá ýmsum guðfræðingum, einkum þó orþódoxu kyrkjunnar, þær skoðanir og staðhæfingar, að tímarnir væru nú að breytast, sem sé í þá átt, að efasemi væri þverrandi, en trú vaxandi í hinum mentaða heimi, og vér ætlum að þessi skoðun þeirra hafi við nokkuð rétt að styðjast og sé yfirleitt sönn. En þess er þegar að gæta, sem vér eigi viljum dvelja með að taka fram, að það er ekki hin svonefnda orþódoxa trú, sem hér er meint; það er fjarri því, og því er víst mörgum þeim klerkum, sem frá þessu eru að skýra, fögnuðurinn blandinn, þótt lítið sé látið á bera. Það er ekki hið minsta af almennu afturhvarfi á þessum tímum frá efanum til gömlu kyrkjutrúarinnar, heldur þá einmitt til hinnar nýju trúar, hvernar morgunroði er nú að dreifast um himin hins mentaða heims. Í þessu sambandi er ei ógaman að minnst þess bragðs eða heldur ósiðar, að blanda þetta litla er vorir orþódoxu kunningjar neyta með tveim þrem hlutum, sem eru sín á milli eins fjarlægir eins og fjöllin eru frá sjónum. Fjöldi þeirra blandar eins og kunnugt er trú á bók, og líklega orþó-

doxri skýringu á þeirri bók, við trú á heimanna guð, en það er sannarlega sitt hvað, að hafa háleitt staðfast traust á skapandi og starfandi vilja alheimsins, eða hitt, að trúa eða festa traust á skýringar einhvers og einhvers á lögum alheimsins og störfum þeirra. Vér þurfum eigi að draga í efa, að það hefir nú um langa hríð átt sér stað stöðug framþróun innan vísindalegrar hugsunar í áttina til andnesks skilnings á alheiminum. Það hefir verið gerð umfangsrík spurning fyrir nokkuð löngu til vísindamanna í Ameríku, þess innihalds, hvort frá þeirra skoðun að vísindin höfnuðu eða neituðu ódauðleik sálarinnar. Og mikill meiri hluti þeirra svaraði á þá leið, að vísindin hefðu eigi neitt við slíkar spurningar að gera. Vér erum vissir um að sama spurningin lögð fram nú mundi fá ólík svör. Varla nokkur einn almennilegur vísindamaður hins nýja heims eða Englands mundi gefa sig út sem „Agnostic“. Hinir svonefndu rétttrúuðu flytja ýmsar sögur um það, að þessi eða hinn vísindamaðurinn hafi mist hverja einustu grein af trú sinni og jafnvel trú á tilveru guðs, en svo hafi tímar líðið og þá hafi þeir verið allveg snúnir orðnir og kastað sér í faðm kyrkjunnar. Þessi dæmi eru sannarlega fá, þó þau séu annars vissulega til. En það er eftir að vita í hverju svona löguðu falli hvað til þessa dró —ástæðurnar. Svo í annan stað, hvað þessi dæmi nema til eða jafngilda. Það getur orðið erfitt ummerkingar, og á meðan er það lítið upplýst. Það er engin minsta sönnun fyrir því, að þessi eða hinn tæki í skjótri svipan þau hin gömlu trúarbrögð, er hann hafnaði. Það er gild ástæða til að trúa að þeir hafi gefið upp „agnosticism“ þann, sem hafði verið ráðandi hjá þeim, en svo líka lítið eða ekkert meira. Hinn svonefndi „agnosticism“, trúar-óvitund eða vitneskjuleysi, hefir núorðið sárfáa áhangendur, bara af þeirri einföldu ástæðu, að hann var aldrei annað en hálfleiðisför á veginum til nýju trúarinnar og hins æðra skilnings á alheiminum. Menn segja: Darwin dó „Agnostic“, sem vitneskjuleysingi í tilliti til hinnar miklu spurningar guðfræðinnar og í tilliti til trúarbragðanna. En var það eigi svo beinlínis af því að hann hafði, sem maður segir, báðar hendur fullar í mökunum eða viðskiftum við und-

irbúningsspurningar hinnar nýju trúar. Hann hafði hvorki tíma né krafta til að reka hið mikla verk sitt fyllilega í gegn, og þá er auðskilið að hann hafði þetta hvorugt heldur til að ryðja sjálfum sér veg fullkominn frá hinri eldri hyggju eða hugmynd um guð til þeirra er nú um stundir ráða yfir hugsun manns. Hinn gáfaði vísindameistari, prófessor Haeckel er nú efstur á blaði sem efans postuli, að þeir flestir segja, en þeir játa líka að hann sé enn eigi til trúar snúinn, en þeim ferst mjög svipað við hann nú sem Darwin fyr. Þeir naga hann og narta, kveða hann kvarta sér eða barma yfir vöntun hjálparmeðala eða sannanagagna, vöntun þess, sem uppi heldur. En hafa þeir rétt fyrir sér? Höfðu þeir rétt fyrir sér um Darwin? Nei, það er fullsannað. Hafa þeir þá rétt fyrir sér um jafnoka hans, þó í nokkuð öðru „fagi“ sé, meistarann Haeckel? Vör efumst um það, það er eins og þeir viti ekki eða látist ei vita að á meðan Haeckel gjörneitadi flestum kenningum hinna ákveðnu trúarjátningu, hefir hann ávalt haldið fast fram kenningunni um óaðskiljanlegan guddóm og lifandi alheim. En oss varðar hér eigi svo mjög um þessar stætur og hin ýmsu ranghermi. Það sem oss varðar mestu er hið mikla atriði að vísindin eru það, sem leiðina vísa, eru leiðtoginn tryggji, eigi afturábak til gamallar trúar, heldur framávið til æðri og nýrri trúar, og þessa trú ber skarplega að greina frá trúgirnri eða ímyndunum. Það er trú grundvölluð á vísindum og vísindalegum skýringum, röksemdaleiðslum og sönnunum. Enginn maður fær heldur henni viðvíkjandi sagt að hún sé afturkippur til yfirnáttúrlegrar trúar (supernaturalisme) kraftaverka spádómsagna, eða til trúar á þrenninguna, eða hinar almennu kenningar um hina síðustu hluti, dauða, dómsdag og annað líf. Hin nýja trú læst aðallega við þessa jörð og hennar margbrotnu og undursamlegu hluti, og svo með það, að gera rétt, hegða sér rétt í henni. Hún staðhæfir og fullyrðir með trausti, það vitaskuld grundvallað á öllum staðhöfnum, er nýttískuvísindin eiga í sínum fórum, að alheimurinn (universe) er eigi efneskjulegur, efneskjulegur eingöngu, án sálar, heldur er verulega andneskjulegur, með sál (spiritual). Lífið og dauðinn ekki er

hugsað sér og meðtekið að vera hið frumneska (primal) hið fyrsta þá. Það er svo fjarri því að vísindamennirnir í hinum mörgu fyrirlestrum sínum, í hinum mentuðu löndum, kasti nokkrum skugga á hið skapandi afl í alheiminum, eða að þeir nokkurn tíma segi að vísindi sín hreki eða ósanni það, eða kasti nokkrum sínum minsta efa á það, jafnvel í hverjum hlut að þeir miklu fremur fullyrða, að vísindin opni fyrir þeim og sýni þeim þetta skapandi afl og vitsmunaleika (intelligence). Vér gætum, ef þörf gerðist, nefnt nokkra slíka vísindaskörunga, þar á meðal efnafræðinginn Liebig, og þetta kennir oss, að í öllu falli meginhugsun allra þessara vísindaskörunga, heldur uppi hinni andnesku (spiritual) skoðun á alheiminum. Einn segir: „Alheimurinn er hús guðs, þessi veröld vor er eigi hinn eini bústaður lifandi vera, eða lífernir yfirleitt. Í húsi guðs eru mörg herbergi. Dauðinn kastar að eins til hlíðar dyratjöldunum og blæjunum, er skilja eina vistarveruna frá annari“. Þetta eru í sanuleika hugðleg orð. Það er ánægjulegt samkomulag, að komast á fót á meðal allra vitsmunalega velbúinna sálna á þessum almenna grundvelli hinnar nýju trúar.

Það á sér eigi stað nú, ef það nokkurn tíma á síðari tíð hefir verið barítta á milli þekkingar og vísinda, og trúarbragða eða trúar. Vér meinum vitaskuld þessa hina æðri nýttísku trú, hin fornhefðaða gandi kemur varla hér til greina, þvert á móti hinn verulegi svipur og drættir allir hinnar nýju trúar eru vísindalegir og á vísindum byggðir. Innihaldið er í sínum stóru dráttum, föðurleiki guðs, barnsdæmi manna, siðferðislegur ábyrgðleiki, manndómsleiki eða aðalseigin, sem tilgangur og takmark reynslunnar, með öðrum orðum, sann-mann-dómsleg framför og fullkomin sem takmarkið. Hinar vísindalegu uppfundningar og götvanir hafa steipt fótum undan trúgirninni og hinni taumlitlu ímyndunarsemi. Þessi trú er yfirheimshyggjuleg um sama leyti og hún skapar trú á náttúrunni. Hún hefir breytt trú manna á veru og aðalseigin guðs, sem er kenning, sem er svo sem lagður hyrningarsteinn fyrir alla mannlega hyggju og hugsun. Hún hefir í stað forrarr innsiglaðrar opinberunar, opnað nýja síframhaldandi opinberun, og í stað guð-

dóms falinn bak við blæjur og tjöld alheimsins hefir. hún gefið oss þann, sem er sífellt nálægur. Hér er trú, sem er ómaksins verð. Þekking hefir ekkert út á hana að setja, enga ástæðu til að setja sig í gagnstæði við hana. Hér er efni í varandi framþróandi trúarjátningu og sístækkandi trú. Hún dregur enga blæju á milli guðs og mannsins. Og að þessari þýðing og útlistun gerðri, erum vér í færum til að taka upp þá staðhæfingu, að það er rekstefna frá efasemd til trúar, til trúar, sem er björt sem vormorguninn og eins hlý og miðdegissólin.

Söngur valsins.

EFTIR

MAXIM GORKI.

Víðáttumikil bárubreiða fallandi letilega á fjöruborðið, og langt í burtu, lengra út, hið mikla úthaf hreifingarlaust í stálbláum tunglsskinsslæðum. Hið silfraða mjúkiðandi yfirborð þess sameinast suðræna dimmbláa loftinu og endurspeglar hvar ar staðkyrru dúnlétu skýjamyndir þess ásamt hinum glitofna fíngerða stjörnurósagrunni. Himininn virðist líta og hneigja sig æ betur og betur ofan að hafinu eins og hann væri að reyna að skilja merkingu hins sífelda suðandi niðs svefnværu en síkviku bárumergðarinnar á leið til lands. Fjöllin eru klædd skógi sködduðum í norðaustanveðrum, þau teygja hnarreista hnjúkana upp í ómælanlegan himinblámann og hin stórskorna hrufótta lögun þeirra er fegrud og mýkt af hinum hlýja laðandi andblæ suðrænnar nætur. Alvarleg, þögul og þungbúin standa fjöllin, kastandi dökkum skuggum á sefgrænan sjóinn, eins og þau vilji stöðva með hinum kylráta þunga sínum hina sífeldu hreifingu hans og þagga óendanlegt öldugjálfríð, hið eina hljóð, sem rýfur hina dularfullu þögn og sameinast silfurtærum ljós-

öldum tunglsins, sem enn þú hefir ekki birzt oss yfir fjalshnjúkana.

„A—Akh—Akhar!“ andvarpar Nadir Raghima Oggli gamall cabon úr Krínstréðinu; hár, hvíthærður, sólbrendur og skynsamur karl.

Við liggjum báðir endilangir í fjörunni undir stórum hnöllungssteini, sem hefir einhverntíma klofnað út úr aðalbjarginu fyrir ofan.—Einstæðum steini þöktum grænum mosakendum slímtægjum; á þá hliðina, sem að hafinu veit, hafa öldurnar kastað leir og þangi og steinninn með hangandi þang og slímtægjukögrið sýnist raunalega fjötraður ofan í sandinn og mölina, sem myndast hefir á milli bjargs og sævar. Logi eldsins, sem við höfum kveikt, kistur birtu á þú hliðina, er að bjarginu veit; loginn blaktir og skuggarnir dansa á stóra steininum, á hrufótta yfirborðinu hans, og gefa honum útlit sem væri hann næstum lifandi, skynjandi vera.

Raghima og eg erum að sjóða einskonar súpu af fiski, sem við höfum ný veitt. Og við erum báðir í því einkennilega hugarástandi þegar manni virðist alt gagntekið af andlegu lífi, og alt vera svo ljóst og gegnumsjáanlegt fyrir skilninginn, þegar hjartað er mýkt og manns eina löngun er að hugsa og dreyma.

Serian fað nar fjöruna, og birurnar skvaldra í bænarróm líkt og þær væru að þræbiðja leyfis að mega nálgast eldinn og njóta ylsins, við og við heyrst hærri og djúfuri rödd í þessu sá nre ni, þú eru rullir hinu einastöku st erri bára, er voga sér nær okkur.

Raghima styðst fram á olnbogana, hvílir höfuðið í lófunum og bringuna á sandinum og rýnir hugsandi út í bláinn, út í fjarlægagan bláinn. Háu ullarhúfunni er ýtt aftur á hnakkann og hressandi hafgolan leikur um hið breiða, hrukkótta enni hans. Hann talar upphátt án þess að veita því eftirtekt hvort eg hlusti á sig, og hann virðist helst ávarpa hafið.

„Sá maður, sem er guði sínum trúur, fer til Paradísar.— Og sá, sem ekki þjónar guði og spámanninum? — mäske hann sé nú í þessum froðuröstum? — Eða mäske hann sé þessi glitrandi blettur úti á öldunum.—Hver getur sagt um það?“

Hið mikla, völduga víðáttumikla haf fangar ljósgeislana. Tunglsskinsflekkirnir gera yfirborð þess hér og hvar litförrótt. Tunglið sjálft gægist nú uppylfir hrjóstrugu fjallahnjúkana og veitir straumum sínum yfir hafið, sem svarar þeirri fagnaðarkveðju með andvörpum. Svo streynir hið fíla ljós þess yfir fjöruna, steininn og blettinn, þar sem við liggjum.

„Raghima, segðu mér æfiatýri“, segi eg við öldunginn.

„Hvers vegna?“ spyr Raghima án þess að líta við.

„Eg veit ekki hvers vegna, en eg hefi gaman að æfiatýrum“.

„Eg hefi sagt þér öll, sem eg kann, eg hefi ekki fleiri“.

Eg skil það á talsmáta hans, að hann vill að eg biðji sig aftur, og svo endurtek eg bæn mína.

„Ef þú vilt skal eg fara með söngljóð“, segir Raghima.

Eg hefi unnið af gömlum söngljóðum, og hann flytur eitt slíkt fyrir mig í lágstemdum lesararóm, og reynir að láta hinn einkennilega fallanda háttarins heyrast sem best.

„Hátt upp í hliðum fjallsins skreið naðra og hringaði sig inst inn í gljúfraskúta, og starði þaðan út á hafið.“

Hátt upp í hümungeiminum skein sólin og fjöllin endursendu hlýindakveðju hennar út í loftið, en neðst niðri skullu bárunnar á björgunum.

Frá instu fylgsnum gljúfursins beljaði vatnsfall um myrkann farveg út til sjávar og bar með sér björg og hnöllunga. Hvítt, hamramt og freyðandi hrauð það sér braut ofan bratta hliðina og æddi með ógnandi drunum til móts við hafið.

Alt í einu féll valur með særða bringu og blóðstoknar fjaðrir ofan í gljúfrið. Þar sem naðran hringaði sig.

Óttaslegin af þessum atburði skreið naðran í burtu, en innan skams skildist henni, að fuglinn ætti skamt eftir ólifað.

Þá skreið hún aftur til særða valsins, horfði á hann beint á milli augnanna og hvæsti spyrjandi: „Þú ert þá að deyja?“

„Já, eg er að deyja“, svaraði valurinn og stundi þungan. „Eg hefi lifað dýrðlegu lífi; eg þekki hamingjuna; eg hefi barist djarflega; eg hefi séð og kannað loftið. Þú munt aldrei sjá það eins og eg, veslings skriðkvikindi“.

„En hvað er loftið? Ekkert nema tómmt rúm. Hvernig ætti eg að hafast þar við? Hér lifur mér vel, hér eru hlýindi og raki“.

Þannig mælti naðran við hinn frjálsborna fugl, og hló í hjarta sínu að draumum hans. Og hún hugsaði með sjálfri sér. Lif vort endar á einn veg, hvort sem við fljúgum eða skríðum, alt fellur til jarðar, alt verður að dufti.

En alt í einu bráði af valnum. Hann hristi vængina reisti höfuðið og horfði einu sinni enn í kringum sig. Vatn draup af gráu grjótinu, og loftið var fult af kæfandi raka.

Valurinn neytti sinna síðustu krafta og hrópaði af greinju og kvölum: „Ó, að eg gæti lyft mér upp í loftið að eins einu sinni enn. Eg skyldi grípa óvin minn; eg skyldi nísta hann að brjósti mínu, og eg skyldi kæfa hann í blóði mínu. Ó, dýrðlega stríð!“

Og naðran fór að hugsa að lifið upp í loftinu hlyti að vera mjög skemtilegt, ef dæma mætti eftir löngun þessa fugls.

Og hún sagði við valinn frjálsborna: „Skríddu fram á brúnina þarna og kastaðu þér fram af, máské þú náir þá vængjatökunum og að þeir geti borið þig einusinni enn, svo þú fái að lifa í þínu eðlilega heimkynni“.

Valurinn titraði og flógraði með skerandi veini yfir sleipa steinana fram á brúnina, sem naðran benti á.

Hann komst fram á brúnina, breiddi út vængina, andaði djúpt og leit upp tindrandi augum; svo féll hann fram af; eins og steinn kastaðist hann klöpp af klöpp, braut bein sín og dreifði fjöðrunum.

Skvettur hins fossandi flaums gripu hann og þvoðu af honum blóðið, vöfðu hann í froðuvoðir og báru hann hratt til hafsins. Öldur hafsins buldu á björgunum og drundu einskonar útfararlag. Og líkami valsins hvarf og týndist í hinu ómælanlega hafi.

Naðran lá og hugsaði stundarkorn um dauða valsins, og hina undarlegu loftþrá hans. Svo leit hún upp í hið bláa himinhvolf, sem altaf töfrar dauðlegt auga með dýrðarsýn sinni.

„Og hvað getur þessi látni valur hafa séð í þessu gagnsæa

takmarkalausa rúmi? Því vekja slíkar verur jafnvel eftir dauðann óróa-löngun í brjóstum vorum til að ferðast á flugi í bláleitum ljósvakanum? Hvað sjá þær þar? Eg gæti vitað alt, sem þær vita, ef eg væri fær um að fljúga örstutta stund.

Þannig hugsaði naðran, og innan skams breytti hún hugrenningum sínum í athafnir. Hún hringaði sig og kastaði sér fram og upp á við af öllum mætti, og glitraði snöggvast í sólskininu eins og silkiborði. En þar sem hún var fædd að eins til að skrifa á jörðinni, var henni ómögulegt að fljúga, svo hún féll niður á steinana, en slapp þó án meiðsla.

Þá hvæsti hún með fyrirlitningu:

Þetta er þá eftir alt saman öll unaðsemdin, sem fluginu fylgir, að eins fallið, og ekkert nema fallið.

„Hvílíkur bjálfi þessi valur hlýtur að hafa verið. Hann vissi ekki hvað góð jörðin er í raun og veru og þreyttist svo á henni eftir nokkurn tíma. Að lifa í loftinu er svo hið eina, sem hann unir við, hin eina þrá hans er að leita lífsins í ljósvakanum. Það er ekkert þar uppi, að vísu gnægð af ljósi, en engin fæða og ekkert til að viðhalda lifandi líkama. Því þá þetta dramb? Því þessar átölur? Er það að eins til að dylja brjálæði langana hans og hæfileikaskorts á að taka þátt í og framkvæma hin virkilegu störf lífsins. Hvílíkur bjálfi! En eg verð ekki gint framar með öðru eins rugli. Eg hefi nú séð í gegnum það altsaman. Eg hefi flogið í ljósvakanum. Eg hefi kannað hann og nú veit eg hvað það er að falla, því eg hefi fallið og er samt ómeidd. Héðan af hefi eg öruggari trú á sjáltri mér heldur en áður. Látum þá, sem ekki eru hæfir til að lifa á jörðinni halda áfram þessari villu, þessari blekkingu. Eg veit hið sanna og trúi þeim ei framar. Jörðin er hið eina sanna, og eina virkilega, og eg lifi á jörðinni“.

Og hún hringaði sig á sleipum steinunum mjög ánægð með sjálfa sig.

Hafið glampaði í sólskininu og öldurnar skullu ógnandi á ströndinni og í gegnum drunur þeirra hljómaði söngur háfleyga fuglsins í loftinu. Hamrarnir titruðu og bergmáluðu og himininn endurkvað bergmálið, hann þrumdi söng drambláta valsins á þessa leið:

„Vér syngjum lof hinu dýrðlega áræði hinna djörfu. Ofdirfska hinna djörfu er speki og vísdómur lífsins. Ó, hugrakki valur, í bardaga við óvin þinn hefir þér blætt til ólífis. En sá tíni kemur að hver blóðdropi þinn eins og eldneisti kveikir bál í húmi og hráslaga lífsins, bál, sem mun verma margt hugdjarft hjarta og vekja óstjórnlega löngun eftir frelsi og sönnu lífi.—Vér syngjum lof hinu dýrðlega áræði hinna djörfu“.

Þögn ríkir yfir hinu bláleita yfirborði hafsins í fjarlægðinni. Það er hljóðfærsláttur í hinum samróma gjálpanda báranna í fjörunni. Eg ligg þegjandi, starandi út yfir auðn hafsins, sem hér og þar er skreytt kvikandi silfurlitun tunglsskins flekkjum.

Það sýður í pottinum. Ein aldan laðist eins og í glettni upp undir þar sem Raghima liggur.

„Hvert ætlarðu? Farðu til baka“, segir hann, og gerir um leið næstum skipandi bendingu, og aldan fellur aftur til sævar.

Þetta einkennilega háttalag Raghima að ávarpa ölduna eins og hún skildi hann, virðist mér á þessu augnabliki hvorki óeðlilegt né heimskulegt. Mér virðist alt í kringum okkur svo kynlega lifandi, svo þýtt og laðandi. Hafid breiðist út fyrir framau okkur í sinni völdugu kyrð og við vitum að í þess salta andardrætti, er hann leikur um hin kyrru fjöll, býr ógurlegt dulið afl. Letraður á hina dökkbláa himin í gullnum stjörnu-rósum er alvarlegur og hátíðlegur friðarboðskapur, er sefar sálu manns og gerir huganum aðvart um komandi unað.

Þrátt fyrir svefnhöfgahjúp sinn er náttúran alt í kringum okkur vakandi, og sú tillíning liggur í loftinu, að hin straum-lausa fljótandi kyrð endurvakni þá minst varir í samræmi ósegjanlega fagurra tóna.

Máske að þeir þýði huliðs mál og gátur lífsins, þýði þær fyrir huga vorum, sem þeir þá slökkva eins og blaktandi ljós. En sálina flytja þeir í hinum bláleita ljósvaka, þar sem hið glitrandi stjörnuletur fagnar henni með algjörðu samræmi fullkomins skilnings.

Þýtt af *Kristjáni Stefánssyni*.

Veðrabrigði.

MORGUNN.

Leið austan yfir landið
litfagur vetrardagur,
lýsti og loga glæsti
land sanna og vatnið Grunna-
Glitraðs hrímgæð hrisið,
hjarnbundin öll var grundin,
heiðríkt var himin hvolfið,
hógvær að leik var blærinn.

KVÖLD.

Flueig sanna af heiðu lofti,
hóf skýja bólstra nýja
austrænan ömurlega,
undurfljótt dimma þótti.
Gnaudaði fannaþeykir,
fjúkmökkur jók á rökkur,
veinaði storð og stundi
stórhríð góðviðri flýði.

Skjót er oft skifting veðra,
skínandi sólar dvínar
svíplega og sortnar himinn,
svellur hreggský og fellur.
Svo fer oft sælu manna
sál þegar dregst á talar,
svikhreggs í skaðum skúrums
skínandi vona dvínar.

Samt bak við blásvört skýin
brunar hjól ljóssins, sólin,
og geisla örmum spennir
í geimnum marga heima.

Eins bak við örvæntingu
oft vonin leynist svona.
og eftir norna næðing
nýgræðing ljúfan fæðir.

Maður, þó myrkt þér virðist
mundu eftir sól, og grundu
klæddri í gróðrargerti,
glitrandi björk, sem titrar
snörtin af suðra söngum,
Syngjandi fugla þingi.
Blikandi báru, er spegla
Þrosrósir kímiljósa.

Kristján Stefánsson.

Áfram eða afturábak.

EFTIR

Guðm. Arnason.

Um látt er eins mikið rætt nú á dögum og framfarir verk-
legar og andlegar. Heiminum fleygir áfram með undra hraða
á menningarbrautinni, nýjar uppgötvanir og endurbætur á hin-
um eldri gera menn æ stórvirkari og hagvirkari, og hver getur
að því getum leitt hversu langt menn fá komist í þeim efnum,
jafnvel í nánustu framtíð. Hinum andlegu framförum er ekki
eins varið og hinum verklegu, þær verða ekki, að fáum undan-
teknum, til í einni svipan, og þær hafa ekki eins víðtæka og
gagngjörða breytingu í för með sér á högum manna. Að vísu
má segja að allar framfarir séu andlegs eðlis, alt verður fyrst
að eiga sér stað í huga mannsins áður en það kemur fram fyrir
almennings sjónir í orðum eða verkum. En það, sem á milli
skilur, er það, hvort hugsunin er notuð til að gera baráttuna
fyrir lífstillverunni þægilegri og hægari, eða hún miðar til þess,
að auðga og glæða sálarlíf manna.

Í reðum og ritum er einn og mikil látið yfir framförum vor Vestur-Íslendinga, og víst er um það, að allmiklar framfarir eiga sér stað vor á meðal. En í hverju eru þær helzt innifaldar? Auðsjáanlega eru þær langflestar verklegs eðlis. Oss hefir sem þjóðflokki lánast vonum fremur að nota möguleikana hér til þess að bæta hin ytrilífskjör vor, og taka þátt í samkeppninni við aðra í því efni. Vér höfum reynst rétt eins vel, og jafnvel betur en aðrir í þ. s. n á almennu máli er kallað að komast vel áfram. En við hvað er svo átt með því að komast vel áfram? Er með því átt við samhlíða þroskun allra hæfileika mansins og þarfleiðandi aukna möguleika til að taka þátt í sem flestum störfum mannfélagsins, og fylgjast með á menningarbrautinni bæði í andlegum og verklegum skilningi?

Engum, sem hér er vel kunnugur, getur blandast hugur um að fæstir eiga við slíkt þegar þeir tala um að komast áfram, menn leggja alment þrengri meiningu í orðið framför; fyrir þi þýðir það dugnað í verzlunarsökum og lag á að græða f. Fjáröflun út af fyrir sig er engin framför og lýsir engu háu menningarstigi. Það er fyrst gegar sýnt verður fram á, að þess sé aflað með einhverjum þeim hæfileikum, sem í sjálfu sér hafa mentunar eða menningarlegt gildi, að hægt er að segja að það sé vottur um sanna framför. Mikil fjáröflun er oft tilviljun einni að þakka, eða hún getur verið afleiðing hinna verri hvata mannsins, svo sem sviksemi og nirfilsháttar. Auðvitað er ærleg hagsýni til, en þeirri gáfu er mörgum hætt við að misbeita, þar sem tækifærin eru mörg fyrir hendi. Framförin hér hjá oss er að mestu leyti hagsmunaleg, og í sjálfu sér er ekkert útá það að setja, heldur þvert á móti lofsvert, þegar það er afleiðing dugnaðar og ráðdeildar. En ef vér eigum að geta talið oss með á hinn verulegu framfarabraut hins mentaða heims. Þá megum vér ekki verða eftirbátar annara í andlegum framförum.

Framh.

HEIMIR kemur út 12 sinnum á ári, 24 bls. í hvert sinn, og kostar einn dollar árgangurinn. — Afgreiðslustofa og skrifstofa blaðsins verður framvegis í nýju Heimisbyggingunni austan við Unitarakyrkjuna, á suðausturhorninu á Sherbrooke og Sargent strætum, (532 Sargent Ave.) Winnipeg Man. —

Ritstjóri sra Rögnvaldur Pétursson, Winnipeg.

Prentari: Gísli Jónsson, Winnipeg Man.